

**AZ ORSZÁGHÁZ
BÚTORMŰVÉSZE
ÉS FAMUNKÁI**

A fedélen: a miniszterelnöki szoba bútorai, 2019
A belső címlapon: az északi bizottsági terem mennyezete, 2020

A szöveget írta • *Kelecsényi Kristóf*
Szakmai lektor • *Lukács József, Rostás Péter*
Fotók • *Bencze-Kovács György, Pető Zsuzsa, Vékás Magdolna*

A szöveget gondozta • *Lajkó Sára*
Képfeldolgozás • *Bencze-Kovács György, Fodor Gábor, Szócs Anna*
A kötetet tervezte • *Környei Anikó*
Tördelés és grafikai munkák • *Fodor Gábor*

A kiadvány az Országgyűlés Hivatala ORSZÁGHÁZI SÉTÁK
sorozatában jelent meg

Felelős kiadó • *Such György*, az Országgyűlés Hivatalának főigazgatója
Sorozatszerkesztő • *Kerekes Margit*

A kiadvány az Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési
Igazgatósága szakmai programjai keretében készült
Igazgató • *Bellavics István*
Az igazgatóság könyvprogramjának koordinátora • *Pelyach István*

A könyv a Tisza Kálmán Program szakmai eredménye

© Szerző, 2020 | © Országgyűlés Hivatala, 2020

www.orszaghazkonyvkiado.hu

Minden jog fenntartva. Bármilyen másoláshoz, sokszorosításhoz,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tároláshoz
a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulása szükséges.

ISBN 978 615 5948 42 8 | ISSN 2416-1594

Nyomta és kötötte az Alföldi Nyomda Zrt., Debrecen
Felelős vezető • *György Géza* vezérigazgató

● BEVEZETŐ

Az Országház építése során a tervezők nem csupán a törvényhozást közvetlenül szolgáló tereket alkották meg, hanem az egészen alárendelt szerepű irodákig bezárólag gondoltak a belsőépítészeti megoldásokra és a berendezésre. Ez még a századfordulón is kivételesnek számított, reprezentatív épületek esetében is általában csak a dísztermek beépített bútorairól gondoskodhatott az építész, a többi helyiséget a kereskedelemben kapható székekkel, asztalokkal, szekrényekkel és egyéb tárgyakkal rendezték be. Steindl Imre és az építési iroda tagjai azonban saját, kifejezetten az Országház épületébe tervezett falburkolatokat és bútorcsaládokat alkottak meg, melyeknek legyártására a budapesti asztalosipar kisebb és nagyobb gyárai, üzemei vállalkoztak. Jelen kötetünk az építés időszakából származó, kifejezetten az Országházba tervezett bútorok, falburkolatok és mennyezetek szépségét, gazdagságát mutatja be.

1. A volt főrendiházi háznagyai szoba falburkolata
2. A képviselőház elnöki pulpitusa >>

TARTALOM

A MAGYAR HISTORIZMUS BÚTORIPARA | 6

AZ ORSZÁGHÁZ ASZTALOSMUNKÁI

A MILLENNIUM ÉVÉIG | 20

Előzmények 20

A részletes tervezés kezdetei 27

A pénzügyi fedezet megteremtése 28

Először az ajtók és ablakok 32

Szobák a millenniumi kiállításra 35

A törvényhozás két házának millenniumi díszítése 46

AZ ORSZÁGHÁZ VÉGLEGES

BERENDEZÉSE | 52

Faburkolatok 52

A stíluselemek érvényre jutása 69

Intermezzo – szereplés az 1900. évi párizsi
világkiállításon 73

A főemelet berendezése 87

A földszint és a félemelet berendezése 105

A könyvtár felszerelése 111

Felvonók 117

Az üléstermek bútorzata 120

A birtokbavétel után 133

Összegzés 136

A MUNKÁKBAN RÉSZT VEVŐ

ASZTALOSOK ÉS KÁRPITOSOK | 138

FELHASZNÁLT IRODALOM | 156

KÉPEK JEGYZÉKE | 160

A MAGYAR HISTORIZMUS BÚTORIPARA

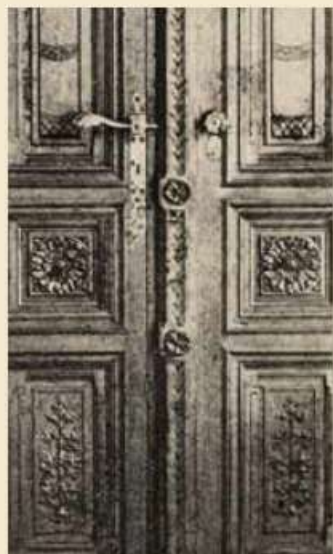
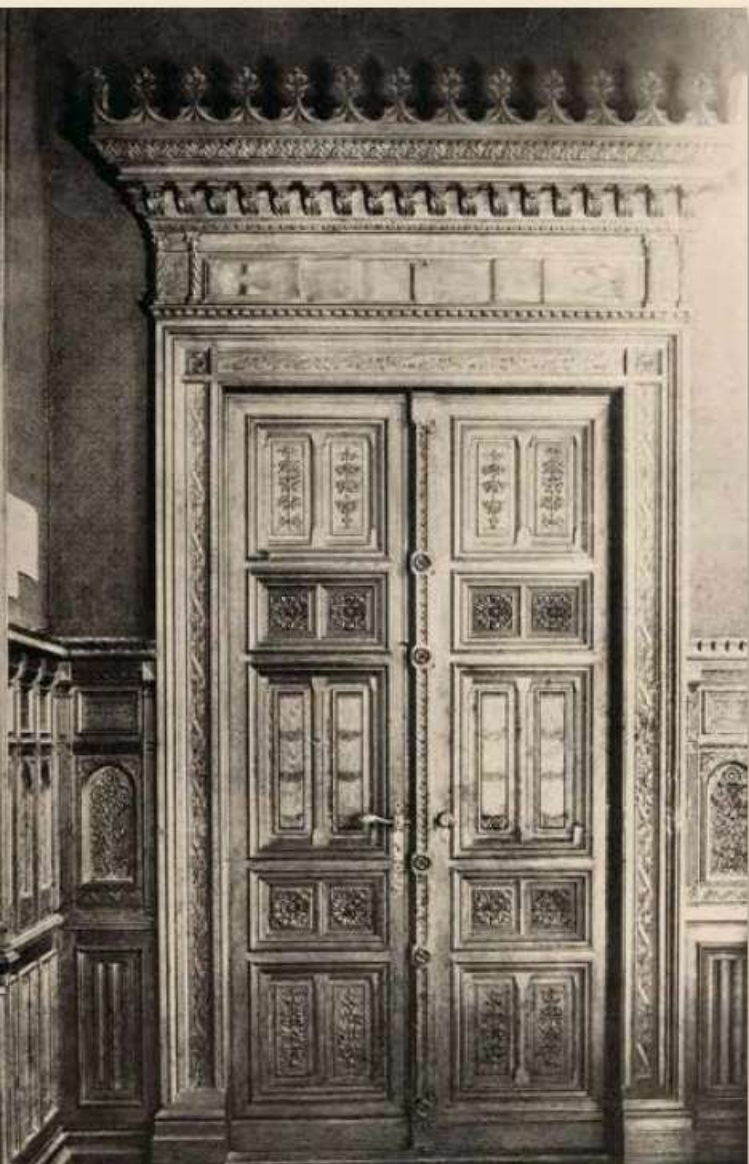
Azt a gazdasági és társadalmi fejlődést, amelynek nyomán elkezdődött Magyarország területén a bútoripar kibontakozása, a 18. század hozta el. Ekkor kezdett kettéválni a társadalom bútorkultúrája, aminek nyomán az egyre növekvő létszámú városi polgárság lakásaiból fokozatosan kopáltak ki a paraszti létből eredeztethető népi jellegű bútorok. A kifejlődő ipar kereteit adó céhrendszer a 19. századra azonban különösen mély válságba került, hiszen az élénkülő nemzetközi szabadkereskedelem gyakorlatilag értelmetlenné tette piacvédő törekvéseit. Nőtt a behozatal, a nyugati divatokat követő nemesség tagjai pedig sokszor külföldi mestereket fogadtak fel. A század folyamán már nemcsak az osztrák és a német, hanem a francia, sőt az angol tárgykultúra is éreztette hatását. Sorra alakultak ki az újabb bútorfajták, illetve az asztalosmesterek a meglévő bútorokat is igyekeztek minél virtuózabb megformálással előállítani. Az antikvitás formavilága mellett a későbbi történeti korok művészete iránt élénkülő érdeklődés egyre inkább elidegenítette a közízlést a klasszicizmus egyszerű és letisztult formáitól. 1842-ben a hazai iparfejlődés pártolása és megszervezése érdekében létrejött az Országos Iparegyesület, mely külföldi mintára rögtön meg is rendezte az első iparműkiállítást. A magyar piacon ekkor még rendkívül meghatározóak voltak a főleg az osztrák tartományokból vásárolt asztalosipari munkák. Az Ausztria és Magyarország közötti vámhatár 1850-es eltörlése még inkább a külföldi vállalkozások, termékek és tőke beáramlásának kedvezett, nem pedig a helybeli iparosoknak.

Az 1860-as évtizedben az építészet hatására egy új stílus, a neoreneszánsz szivárgott be a közízlésbe, és a belső terek kialakításánál is szerephez jutott. Legfontosabb jellemzői a bútorok sík felületeit tagoló

3. A keszthelyi Festetics-kastély neoreneszánsz úri szobája, tervezte Viktor Rumpelmayer

mélyített, építészeti párkányprofilokkal határolt kerettel kialakított tükörszerű mezők voltak, melyek a nyílászárókon már alkalmazott keretbetét szerkezetes megoldást ültették át bútorra. Egyes típusok különösen alkalmasak voltak erre, így jóformán az építészeti homlokzatképzés szabályai szerint kezdtek el készülni: alul – lábakon – egy tömörebb, masszívabb lábazati rész, felette egy könnyedebben kiképezett „homlokzat”, felül pedig kiugró, sokszor ívelt „párkány” zárta őket, az éleket, sarkokat pedig kis oszlopok vagy pillérek takarták. Népszerű motívummá vált a kazettába illesztett rozetta, a korintho-

A részletes tervezés kezdetei

Az építkezés korai szakaszában a berendezés ügye nem volt napirenden. 1891 januárjában a főemelet padlószintjénél jártak a falazással, amikor Steindl Imre azzal fordult a Végrehajtó Bizottsághoz, hogy engedélyezzenek számára 5000 forintot asztalos- és lakatosmunkák mintáira. Kérését azzal indokolta, hogy egyrészt a kiírandó pályázatok résztvevőinek így lehetne pontosan megmutatni, mit is kérnek, másrészt lehetősége nyílna bizonyos műszaki megoldások kikísérletezésére, például a dunai oldal nagyméretű ablakainál. Az igényt a bizottság jogosnak találta, és engedélyezte az összeg kiutalását. Valószínűleg e munkák előkészítésének része volt az a szabadkézi rajzszorozat, amely a fiatal építészről, Foerk Ernőtől (1863–1934) származik, akit az építési iroda alkalmazásába a belső munkák irányítására vettek fel 1892-ben. Steindl a belső tervezésben korábban is igénybe vette pályatársak segítségét, így például a pesti Újvárosháza bútorait Schulek Friggyessel (1841–1919) közösen tervezték. Az Országház belső tereiről készült sorozatból ismert az egyik bizottsági terem, a Delegációs terem, az étterem (későbbi Vadássterem), a könyvtár olvasóterme és az egyik társalgó korai elképzelése is, melyeket Foerk vetett papírra. Az ábrák jellege és a változások miatt ezek munkaközi rajzoknak, látványterveknek tekinthetők, melyek egyrészt a próbák előkészítését, másrészt a végleges belső tervek kidolgozását segíthették elő.

Steindl Michl Alajos (1840–1901) asztalosmester cégét bízta meg a mintadarabok legyártásával. Az építész a vállalkozóval először a Műegyetem Múzeum körüli épületeinél működött együtt 1880–1882 között, és cégét bízta meg az építési iroda berendezésének szállításával

30–38. Majolikadíszes bútordarabok a Bernstein-féle 1896-os, eredetileg a képviselőház elnökének szánt fogadószoba-berendezésből egykor és ma. Az 1905-ös képeken: kis és nagy divány, szalontasztal, karosszék és egyszerű szék. 1902-től a főrendiházi elnök fogadószobájának berendezése volt

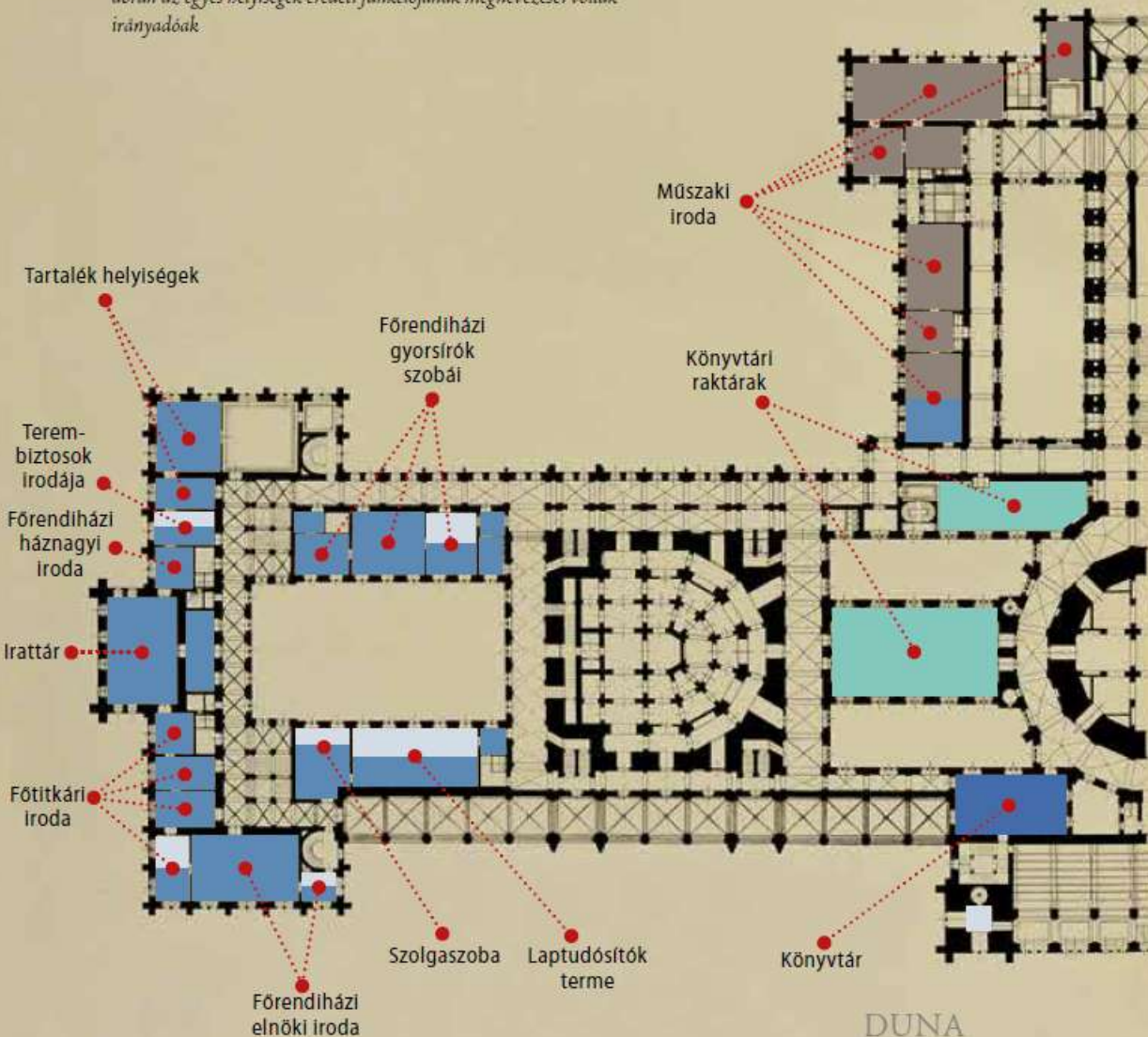
112–119. A Foerk Ernő közreműködésével tervezett, a Thék-gyárban készült és az 1900-as párizsi világiállításon bemutatott miniszterelnöki irodaberendezés bútordarabjai egykor és ma. Az 1905-ös képeken: íróasztal, fotel, szekrény és karosszék.

A bútorok ma részben rekonstruált darabok

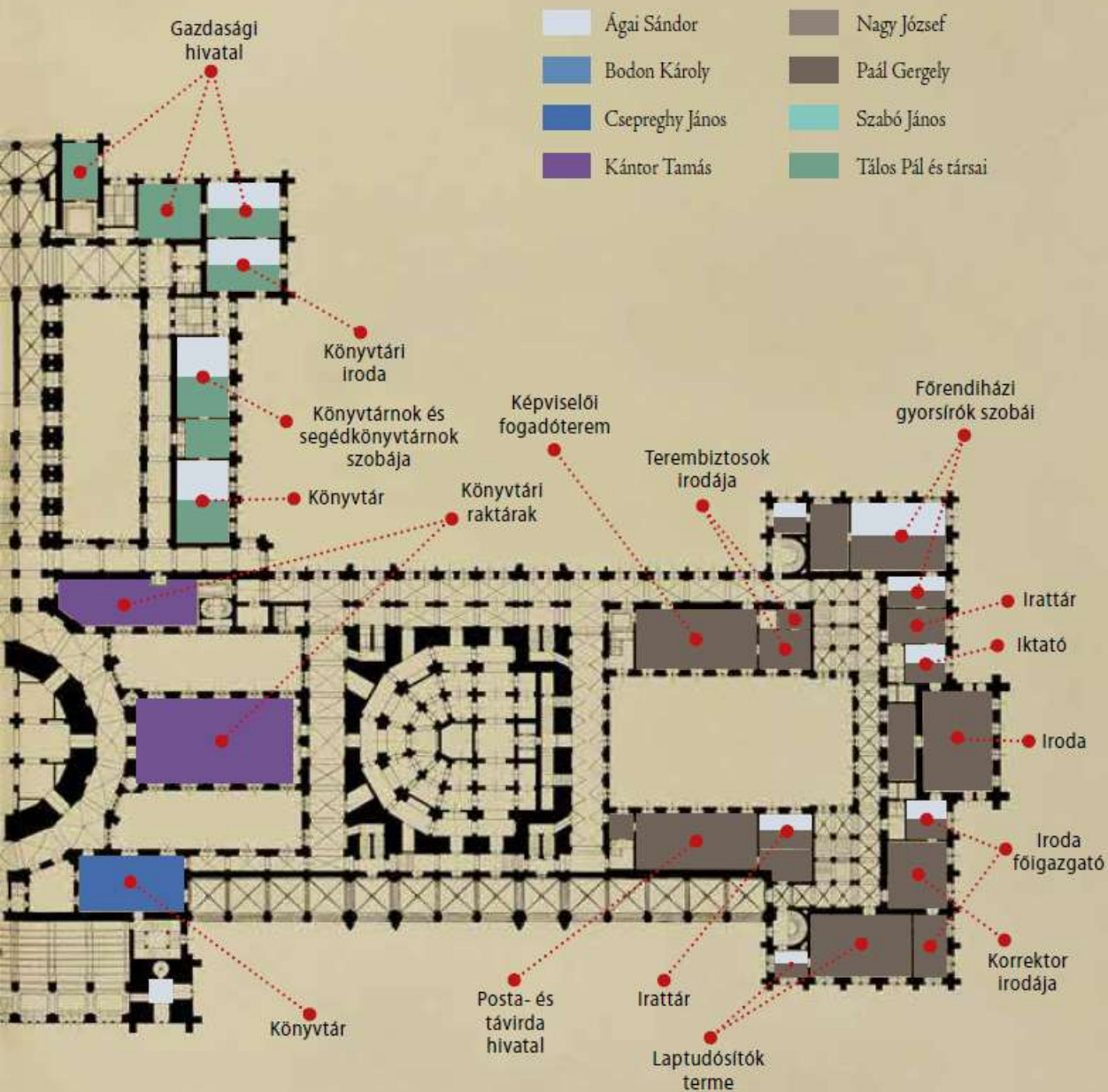

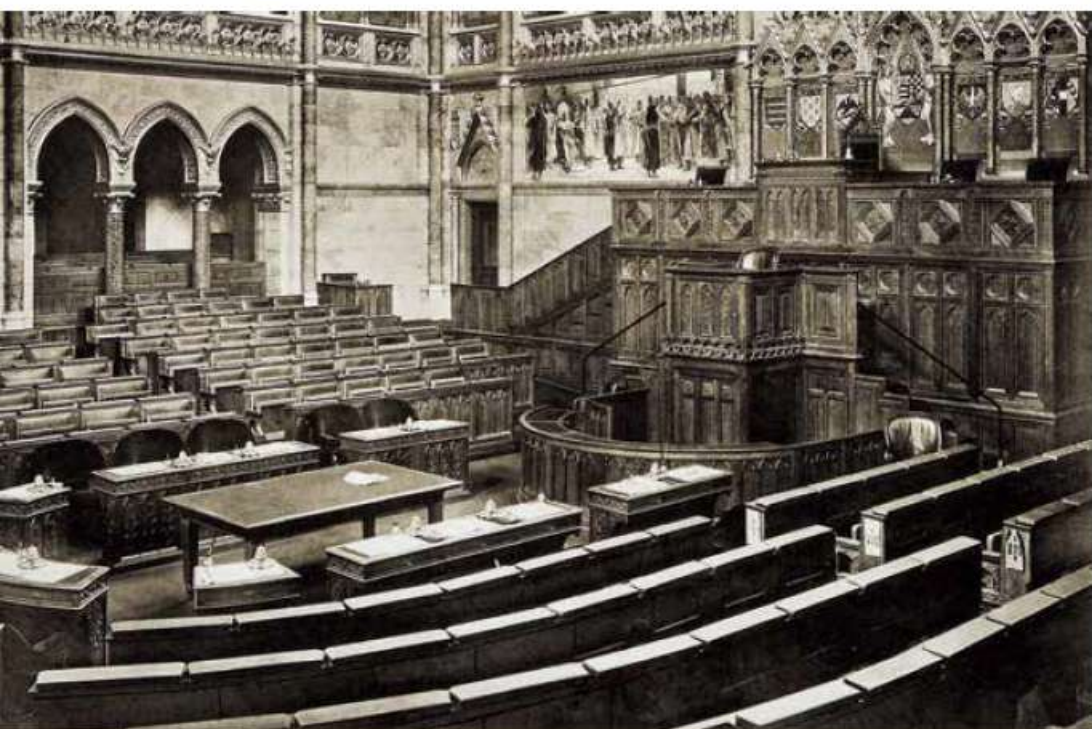
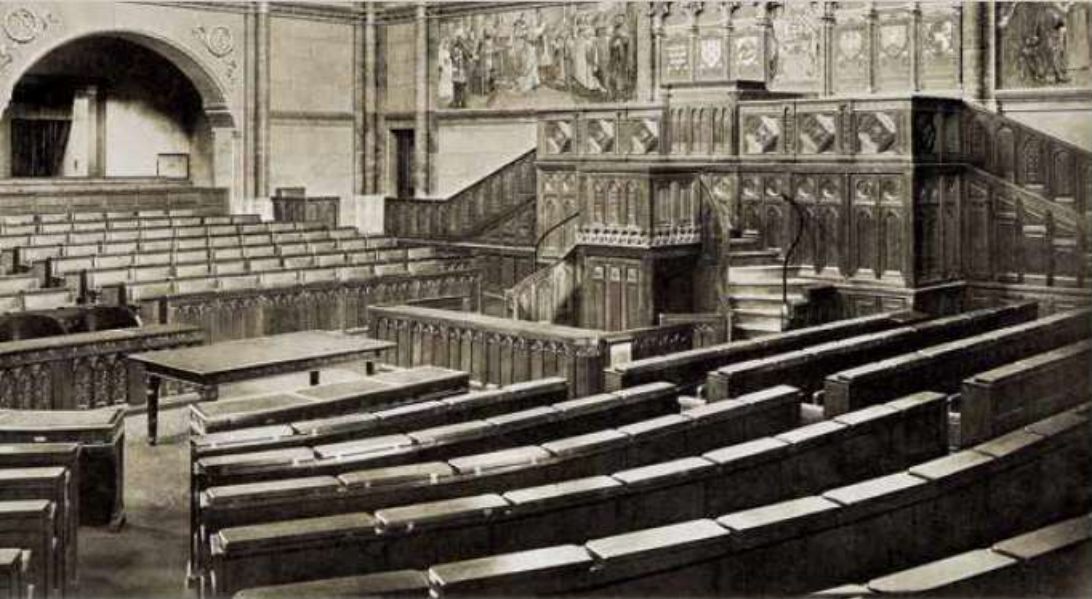
153. Az Országház egyes felemeleti termeinek bútorzatát szállító iparosok. A szállítók között megosztott helyiségek osztott színezést kaptak. A Besztercebányai Tömören Hajlított Fabátorok Gyára által szállított bútorok – sokaságuk miatt – nincsenek jelölve. Az ábrán az egyes helyiségek eredeti funkciójának megnevezései voltak irányadóak

KOSSUTH TÉR

DUNA

182. A képviselőház elnöki pulpítusa, előtte a gyorsírók részével és a Ház asztalával. Valamennyi a Michl-gyár műhelyéből, 1906 előtt

183. A főrendiház elnöki pulpítusa, előtte a gyorsírók részével, és a Ház asztalával. Valamennyi a Michl-gyár műhelyéből, 1906 előtt

184. A Delegációs terem elnöki pulpítusa, a Michl-gyár műhelyéből napjainkban, rekonstrukció

üléseinek számát a Végrehajtó Bizottság elnökének hozzájárulásával végül mégiscsak 300-ra csökkentették le. A bizottság júniusi ülésén mindezt utólagosan vette tudomásul, és engedélyt adott a szerződés megkötésére.

A Michl-gyárnak a tölgyfa széksorok, a Ház asztalai és a miniszteri, illetve bíborosi és főhercegi asztalok mellett az azokat hordó lucfenyő pódiumot, az elnöki pulpitusokat és az emeleti ruhatárak berendezését is el kellett készítenie. A szerződés szerint ez utóbbit tölgyfából, a feljárókat pedig ekkor még kovácsoltvas korláttal tervezték szegélyezni. A képviselőház berendezése megközelítőleg 56.500 forintba, a főrendiházé 46.600 forintba, a Delegációs teremé 12.350 forintba került. A vállalkozó azt ígérte, hogy hat hónap alatt mindhárom teremben

Eddig megjelent kötetek
az ORSZÁGHÁZI SÉTÁK sorozatban

ORSZÁGHÁZI KALAUZ
AZ ORSZÁGHÁZ ÉPÍTÉSTÖRTÉNETE
AZ ORSZÁGGYŰLÉSI KÖNYVTÁR
AZ ORSZÁGHÁZ DÍSZÍTŐFESTÉSZETE
AZ ORSZÁGHÁZ FALFESTMÉNYEI
AZ ORSZÁGHÁZ SZOBRAI
MINDENNAPOK AZ ORSZÁGHÁZBAN
AZ ORSZÁGHÁZ NEVEZETES TERMEI
MUNKÁCSY MIHÁLY ÉS AZ ORSZÁGHÁZ
AZ ORSZÁGHÁZ ÜVEGMŰVÉSZETE

Előkészületben

- AZ ORSZÁGHÁZ FELSZERELÉSI TÁRGYAI
- AZ ORSZÁGHÁZ NÉPMŰVÉSZETI MOTÍVUMAI

